

BUITENLANDSCH OVERZICHT.

Op den dag tusschen Goeden Vrijdag en Paschen, op *Stillen Zaterdag*, kwam de oorlog in Europa.

De oorlog komt naderbij. Sedert bijna twintig jaren is hij gebleven buiten ons werelddeel. Hij heeft gewoed in Zuid-Amerika, in Afrika en in het verre Oosten. Hij heeft dikwijls bedreigd in Europa, maar is altijd buiten gehouden. Vredescongressen hebben droomen van een beteren tijd voorgetooverd. En nu is hij weer hier. Niet meer dan twintig jaren hebben wij hem, aan het eind dezer eeuw, kunnen missen.

Nog verschrikt hij ons zoo hevig niet. Het is nog geen oorlog tusschen christennatiën; de Turk is een van de partijen en die hoort alleen maar door een deel van zijn grondgebied in Europa thuis. De groote mogelijkheden streven ernaar den Europeeschen vrede te handhaven; daarin ligt een verontschuldiging voor hun gedraal. Maar het is altijd gezegd: de Balkan is een buskruitvat, wee als er vuur in de nabijheid komt. Nu spelen de vlammen om het buskruitvat.

De Turksch—Grieksche oorlog wordt gelocaliseerd; met andere woorden, men laat de partijen uitvechten, of liever men laat ze voorloopig vechten en ziet toe. Het gevaar voor Europa ligt in de bemoeiing van een der mogelijkheden. Hier staan wij nu met onze sympathie voor de Grieken, die na de eerste oorlogsdagen zeker niet verminderd is. En wij hopen vurig dat zij kort en goed verslagen worden.

Want er zijn drie mogelijkheden. De eerste is deze dat de Grieksche wapens succes hebben. Zij is de geringste. In dat geval zou de geheele Balkan in opstand geraken. Al de christenstammen onder de heele en halve heerschappij van den Turk zouden den overwinnaar bijspringen. Europa zou tot tusschenkomst gedwongen worden en de lang gevreesde verdeling van het Turksche Rijk zou nabij zijn. Die regeering, welke niet op landaanwinst belust zou zijn, zou toch stellig onder den invloed der geldmannen genoopt worden tot meedoen. De Halve Maan zou geen reden meer hebben om het Kruis te ontzien en de weerlooze christenen in het ondergaande Ottomansche Rijk zouden bij duizenden de slachtoffers zijn.

De tweede mogelijkheid, veel waarschijnlijker dan de eerste, is deze. De toestand blijft weken lang dezelfde. Er is afwisselend succes van Grieken en Turken; overwinningen ter zee van de eersten, te land van de laatsten, maar niet zoo dat de weg naar de hoofdstad open ligt. Een toestand dus als in de eerste week van den oorlog; de Turken strijdend met onbetwistbaar succes, maar telkens gehinderd, tegengehouden, gedeeltelijk teruggedreven door de Grieken.

Ook dan is er groot gevaar voor Europa. Men heeft gezien dat de geruststellende verklaring van Bulgarije dat het zich kalm zou houden, den Bul-

gaarschen vertegenwoordiger te Konstantinopel niet verhinderd heeft bij de Porte aan te dringen op de drie *berats* (*exequatur* of vergunning tot vestiging) voor Bulgaarsche bisschoppen in Macedonië en daarna te verklaren dat zijn regeering met die drie zich niet tevreden kon stellen, maar er meer meende te mogen eischen. Servië heeft zijnerzijds op vervulling van enkele zijner wenschen op kerkelijk gebied aangedrongen en Montenegro heeft het ondersteund. De Balkanstaten beginnen dus al pogingen te doen om zich voor hun onzijdigheid te laten betalen. Vazallen van onverdachte trouw zijn het niet.

De derde mogelijkheid is dat Turkije spoedig en afdoend zegeviert. Dit is het waarschijnlijkst en helaas, het wenschelijkst. De Turken begrijpen dat deze oorlog hun geen uitbreiding van grondgebied kan verschaffen, maar dat hun stoutste wenschen niet verder kunnen gaan dan tot handhaving van het *statu quo*. Griekenland zal dan genoodzaakt zijn de tusschenkomst der mogendheden in te roepen en deze — zij hebben het reeds beloofd — zullen die verleenen. Het zal een hard gelag zijn voor het opgewonden koninkrijk, dat niet heeft opgehouden tegen de tusschenkomst der mogendheden op Kreta te protesteeren. Het zal zijn leege schatkist moeten vullen om die opnieuw te ledigen in die van den Turk. De Grieksche fondsen zullen aan scheurpapier gelijk zijn en er zal energie, taai geduld, onafgebroken krachtsinspanning — eigenschappen welke niet het deel der Grieksche natie zijn — noodig wezen om het lamgeslagen koninkrijk er weer langzaam boven op te helpen. Maar Europa zal rustig blijven.

Graaf Moerawjof, van wien schier ongemerkt in deze dagen de leiding uitgaat, heeft de mogendheden aangeschreven zich hieraan te houden, dat den aanvaller niet wordt toegestaan van zijn aanval vruchten te trekken. Wie is de aanvaller? Turkije heeft den oorlog verklaard en het Grieksche ministerie heeft niet verzuimd bij nota aan de mogendheden hierop de aandacht te vestigen. Maar dit is zeker, Turkije begeerde den oorlog niet. De Grieksche vrijbuitersbenden aan de grens hebben zeker niet zonder stille verstandhouding met en onder heimelijke goedkeuring van de Grieksche legerhoofden de Turken aan de overzijde beschoten en bestookt, zoolang tot het dezen te kras werd en aan Edhem pasja bevel moest gegeven worden met zijn leger het Grieksche gebied binnen te trekken. Voor de Grieken was de gewapende vrede bovendien nog kostbaarder dan de oorlog; ook daarin was onder meer voor hen een prikkel tot oorlog. Het gaat dus niet aan Turkije den aanvaller te noemen. Maar officieel is Griekenland het toch ook niet.

Geen tusschenkomst, vroeg Moerawjof verder, dan indien die door een der oorlogvoerende partijen verlangd wordt; in geen geval afzonderlijke tusschenkomst en in het algemeen geen daad van eenige mogendheid dan na gemeen overleg.

De mogendheden gaven hun instemming met deze wijze voorschriften te kennen. Het was alleen Engeland dat tegenwerpingen maakte „met het oog op zekere verwikkelingen.” Dit is zoo onbestemd mogelijk, maar het beduidt waarschijnlijk: met het oog op al te groot succes van Turkije. Men ziet het

intusschen, de eenstemmigheid der mogendheden is altijd van het al of niet ontstaan van „zekere verwickelingen” afhankelijk.

Hieromtrent schijnen zij eenstemmig, dat de blokkade van Kreta gehandhaafd moet blijven. Kreta is nu eenmaal hun troetelkind. Zij hebben het autonomie willen geven, maar daar wou het niets van weten. Zij hebben het van zijn boozen Griekschen broeder willen bevrijden, maar de broeder wilde niet weg en het kind zelf hield hem vast. Toen hebben zij het in een gordel van ijzer en staal gesloten en dien zal het voorloopig blijven dragen.

Uit volkenrechtelijk oogpunt beschouwd is dat handhaven van de blokkade ongeoorloofd, een schending van de neutraliteit. Nu men Griekenland en Turkije op Griekschen bodem laat vechten, bestaat er geen reden waarom men het hen ook niet op Turkschen bodem, dat is op Kreta, zou laten doen. Kolonel Vassos is thans meer dan ooit in zijn recht als hij de moslems op het eiland aanvalt en evenmin als de mogendheden er aan zouden denken Turksch Epirus te blokkeeren, indien de inwoners dier provincie met Griekenland gemeene zaak maakten, evenmin hebben zij het recht de bewoners op Kreta te verhinderen van den oorlog partij te trekken en de gehate Turken aan te vallen. Ja maar, zeggen de verdedigers van de mogendheden-politiek, de blokkade dateert van voor den oorlog. De blokkade van Kreta was inderdaad een der middelen om den oorlog te voorkomen en als zoodanig onhandig gekozen, maar geoorloofd. Doch nu er oorlog is, gaat het toch niet aan dat doellooze middel te blijven handhaven en alzoo een der oorlogvoerenden zeker voordeel te verschaffen en de andere in zijn bewegingen te hinderen. Griekenland heeft op dit punt bescheiden en geestig gewezen in zijn nota, waarin het verklaarde de regelen van het volkenrecht, voortvloeiend uit het bekende tractaat van Parijs, te zullen eerbiedigen en de mogendheden tegelijk verzocht harerzijds strikte onzijdigheid te bewaren. Het antwoord der mogendheden was de hooghartig brutale verklaring van Oostenrijk: *An der Blokkade Kretas wird nichts geändert.*

Van Kreta hoort men nu niet veel meer. Wat kolonel Vassos op het oogenblik doet is onbekend; misschien bereidt hij een aanval voor, maar het is gevaarlijker dan ooit voor Griekenland de mogendheden te vertoornen.

Van de Grieksch-Turksche grens verneemt men daarentegen des te meer. Maar ook heel veel tegenstrijdigs, zoodat het voor velen onmogelijk is uit de telegrammen-reeksen wijs te worden. In het algemeen houde men bij het lezen daarvan het volgende in het oog:

Elk telegram, uit Athene of uit een plaats die in Grieksche handen is, afkomstig, stelt de oorlogsfeiten als gunstig voor Griekenland — elk telegram uit Konstantinopel of van de Turksche ambassades enz., afkomstig als gunstig voor Turkije voor. Van Europa geldt: hoe zuidelijker volk, hoe leugenachtiger volk. Daarbij komt ook dat de zoogenaamde Oostersche volken om hun geringe waarheidsliefde bekend zijn; Zuid-Oostelijk Europa is dus een heel erge hoek. Een oorlog werkt ook slecht op den waarheidszin; men denke aan de Chineesche leugenfabrieken in den jongsten

strijd met Japan, of zelfs, veel dichterbij, aan de Parijsche berichten in de eerste helft van den Fransch-Duitschen oorlog. Om niet wanhopig te worden over het tegenstrijdige nieuws, moet men evenwel ook deze stelling niet uit het oog verliezen: als er ongunstig nieuws voor de Grieken uit Athene bericht wordt, of voor de Turken uit Konstantinopel, dan is het zeker waar en vermoedelijk nog heel wat erger dan gemeld wordt.

Het bovenstaande geldt niet uitsluitend, gelijk men denken zou, voor de officieele telegrammen of het nieuws van de telegrafische agentschappen, maar ook wel degelijk voor dat van de particuliere correspondenten van de (voornamelijk Engelsche) dagbladen. Want vooreerst is de correspondent, hoe bekwaam hij ook zij, licht geneigd sympathie te koesteren voor en de meening te deelen van hen, in wier hoofdkwartier hij gastvrijheid geniet; hij ziet door hun bril en beschouwt met hen allicht de andere partij als „den vijand.” Maar ook zijn de berichten der Engelsche dagblad-correspondenten in hooge mate onderhevig aan den invloed der binnenlandsch-Engelsche politiek. Men heeft bij een wereldblad als de *Times* kunnen waarnemen, dat het zich bijv. uit Zuid-Afrika eenvoudig alles liet seinen zooals het in zijn politieke kraam te pas kwam. En nu is het ook in deze week merkwaardig om te zien hoe het Tory-blad in overeenstemming met de staatkunde van lord Salisbury ook in zijn brieven van het oorlogsterrein geneigd is tot welwillendheid jegens den Turk, terwijl liberale bladen, zooals de *Daily News* en vooral radicale, zooals de *Daily Chronicle*, min of meer phillhelleensche neigingen daarin aan den dag leggen.

Dit alles laat natuurlijk vooral zijn invloed gelden op de *beschouwingen* der correspondenten; wat de feiten betreft, kan men op hun mededeelingen gewoonlijk aan. Maar ook daaraan heeft men minder dan men zou denken; want de censuur voor particuliere telegrammen is gestreng, zoodat men ze in het westen meestal eerst een paar dagen na dato ontvangt.

In dit overzicht feiten te herhalen, zoo weinig doeltreffend zijn; het wordt op 24 April geschreven en wat het dus daarvan zou behelzen, ware op den 1sten Mei oude kost. Wel kan een overzicht van den oorlogstoestand aan de grens, zooals dat op 24 April uit de talloze berichten in het kort kan worden saamgesteld, van eenig nut zijn.

Aan de Oostzijde der Grieksch-Turksche grens (die in de golf van Saloniki uitloopt) is de oorlogskans den Turken gunstig. Daar liggen aan weerszijden de beide hoofdkwartieren; het Turksche vlak bij de grens, te Elasson, het Grieksche verder van de grens af, te Larissa. Langs verschillende passen zijn de Turken aan deze zijde Griekenland binnengedrongen; in den Meloena-pas is het hevigst gevochten, daar is het grootste aantal soldaten aan weerszijden gesneuveld en gewond. Meer naar het Noordwesten hebben de Turken groot succes gehad; het sterke Nezeros is in hun handen gevallen. (Van den top van den eeuwigen Olympus, een *Turksche* berg, zagen de onsterfelijke goden het aan en bogen de vergrijsde hoofden dieper op de ingevallen borst). Aan de uiterste punt der Oostgrens maakte de Grieksche vloot van haar over-

wicht op zee gebruik door Platamon en andere plaatsen aan de golf van Saloniki te beschieten en voorraadschuren te vernielen.

Meer naar het Westen van de Oostgrens ligt Tirnavos, de sleutel van den weg naar Larissa, door de vlakte. Ook hier werden de Grieken teruggedrongen en van de hoogten verdreven, maar telkens hernamen zij hun stellingen in verwoede gevechten, meest man tegen man, met de verschrikkelijke bajonet. Beurtelings heette Tirnavos door de Turken veroverd en voor de Grieken behouden; op dit oogenblik weet men de waarheid nog niet. Wel is een deel van het Turksche leger in de vlakte van Larissa, waar het een gunstige positie inneemt. Zijn generale staf heeft een uitstekend gezicht van de hoogten over het gevechtsterrein, terwijl de Grieksche staf zich in de vlakte bevindt en dus de bewegingen des vijands moeilijk kan volgen. Hier heette de groote slag geleverd te zullen worden; maar weldra werd van uitstel bericht en vernam men zelfs, dat de Grieken zich verstandiglijk bij zulke ongunstige verhoudingen niet aan een veldslag zouden wagen, maar liever zouden terugtrekken naar de zuidelijke verdedigingslijn van het Othrysgebergte en desnoods zelfs Larissa zouden prijsgeven. Tot nu toe is dat echter nog niet geschied.

Nog iets westelijker aan de Oostgrens schijnen de Grieken het sterkst geweest te zijn. Men zegt dat zij op Turksch grondgebied staan en Damasi bedreigen, maar dikwijls worden de plannen als werkelijkheid medegedeeld. Dit kan echter stellig gezegd worden: van een algemeene zegepraal der Turken is nog geen sprake. Zij zijn langzaam vooruitgeschoven, dan weer teruggedrongen, dan weer vooruitgeschoven.

Geen wonder, want de krachten zijn bijna gelijk. Veertig duizend Grieken staan tegenover vijf-en-dertig duizend Turken. Hoewel de laatsten beter geoefend en gedisciplineerd zijn, hebben toch ook de eersten getoond goede soldaten te zijn en geen lichtzinnige ophakkers, gelijk van hen de roep ging.

Op kroonprins Konstantijn — die den wijschen titel van diáochos draagt; men denke aan de opvolgers van Alexander den Groote — rust aan de Oostgrens de zware taak de strijdvaardige Turken tegen te houden. De kroonprins houdt zich goed; hij beweegt zich vaak op het oorlogsterrein en hij is geen Grieksche grootspreker. Men verneemt zelfs weinig, bijna te weinig van hem.

Tegenover hem staat de staatsman Edhem Pasja, die thans van veldheers-talenten blijk gegeven heeft. Toch is het opperbevel hem vermoedelijk slechts opgedragen geworden in het vertrouwen, dat het hem dadelijk zou gelukken de Grieken te verslaan; want reeds is hij vervangen door den terecht gevreesden held van Plevna, Osman Pasja, die den bijnaam van Gazi, den zege-rijke, draagt.

In het midden is de Grieksch-Turksche grens door bergen afgesloten. In het Westen loopt zij uit in de golf van Arta of Ambrakia, welke een nauwen ingang heeft in de Ionische zee. Aan dien ingang ligt aan den Turkschen kant de sterke vesting Preveza. Op dit zeer belangrijke punt dat den toe-

gang tot de golf bewaakt, heeft het westelijk eskader der Grieksche vloot zijn kanonnen gericht, blijkbaar niet zonder uitwerking, al zijn de forten dan ook niet, zooals het eerst heette, platgeschoten. Meer naar binnen is het Grieksche leger Turksch Epirus ingerukt, en richt daar, op bescheiden voet evenwel, verwoestingen aan.

Aldus is, zeer in het algemeen geschetst, op dit oogenblik de oorlogsstand, die lang niet hopeloos voor de Grieken schijnt. Maar één ding vergete men niet. Het aantal troepen dat de Turken nog in voorraad hebben is legio. Het is maar een zesde deel van het Europeesch-Turksche leger, dat aan de grens staat; reeds verneemt men dat er troepen uit Azië ontboden worden en dat er nieuwe manschappen zullen worden betrokken uit Albanië. En daarentegen staat aan de grens de gansche legermacht van Griekenland. Ter versterking is reeds het garnizoen van Athene gezonden en een deel van de paleiswacht, die toch uit den aard der zaak een uiterste reserve is. Oude lichtingen van de landweer — iets als onze schutterij — worden ter bezetting van de steden opgeroepen, de burgers komen onder de wapens ter verdediging van hun gemeenten.

Als dus na eenigen tijd de duizenden nieuwe Turken gekomen zijn; als Osman pasja het opperbevel heeft genomen — dan... Dan is de eenige hoop van de Grieken een algemeene opstand in Turksch Epirus, in Thessalië en in Macedonië of — de tusschenkomst der mogendheden!

De oorlog — ik aarzel bijna het te schrijven, omdat het klinkt als bittere ironie — de oorlog wordt niet barbaarsch gevoerd. Het is een „beschaafde” krijg. Van buitengewone of in het oorlogsverband onnoodige gruwelen hoort men niet gewagen. De Turken gedragen zich ordelijk, geenszins als wilden. Hun schieten op het hospitaal, waarboven de vlag van het Roode Kruis wapperde, is blijkbaar een vergissing geweest en heeft, hoeveel lawaai er te Athene ook dadelijk van gemaakt is, geen ernstige gevolgen gehad. Zoo dom zijn de Turken toch ook waarlijk niet; de mogendheden staan er omheen en kijken toe! Overigens is natuurlijk die vermijding van gruwelen zeer betrekkelijk. Als men eens denkt aan de bajonetgevechten; aan de onbegraven lijken en de gewonden, waarmee de heuvelhellingen bezaaid waren; aan de operaties zonder chloroform, . .

Welk een doellooze oorlog! En te denken dat de redding toch ten slotte van de mogendheden zal moeten komen, van de zes egoïsten, wier weifelende bemoeizucht, wier wantrouwig dralen, de ontvlambare Grieksche geestdrift gedwongen hebben naar het Noorden een uitweg te vinden. Te denken dat Turkije hen in het geheim, maar dat het dappere Hellas hen officiëel zal moeten dankzeggen. En dat Kreta, het honderdstedige, zoo goed onder de heerschappij van den muzelman zal blijven als de donkeromwolkte Olympus!